

U Ljubuškom je bila velika Oznina tamnica iz koje se malo tko spasio

JE LI JOSIP BROZ TITO OSOBNO ZAPOVJEDIO MASOVNE LIKVIDACIJE POLITIČKIH NEISTOMIŠLJENIKA? (VIII.)

Partijski povjerenici na terenu pravili su popise za »čišćenje«

► Piše: **Damir Šimić**

Nakon što su početkom veljače 1945. komunističko-partizanske snage iz sastava VIII. dalmatinskog korpusa i 29. hercegovačke divizije, unatoč kratkotrajnim uspjesima njemačko-hrvatskih snaga u operaciji Bura, uspjele prodrijeti u dubinu hercegovačkog ozemlja, otpočelo se sa završnim napadom na Široki Brijeg i Mostar. Zavladao je neviđeno nasilje i odmazda.

Cijelim područjem između Dubravske visoravni na istoku i Imotskog na zapadu bile su raspoređene postrojbe Knoja¹ kojima je operativno zapovjedano s dviju razina². Dostupni komunističko-partizanski izvori navode da su sve operacije Knoja vođene pod izravnim nadzorom regionalnog Ozninog ureda za Hercegovinu pod zapovjedništvom Slobodana Šakote. Jedan dio tih operacije, odnosno onaj sigurnosno složeniji, operativno je vođen preko III. brigade Knoja³ dok je drugi dio ostvaren preko Ozninog kotarskog ureda u Ljubuškom na čelu s Petrom Jelčićem i preko mjesne komande u Ljubuškom na čelu s Marijanom Primorcem.

Središnje mjesto za prikupljanje »narodnih nepri-

jatelja«, čija su se imena nalazila na popisima koje su već prije napravili partijski dužnosnici i Oznini suradnici, bila je tamnica kotarske Ozne u Ljubuškom. Sudeći prema nizu iskaza, kazamata poput ovoga, iz kojega su ljudi bez suda i porote odvođeni na masovne likvidacije, bilo je u svakom manjem mjestu. Svime se koordiniralo s jednoga mjesta i po unaprijed zacrtanu planu i već otprije sastavljenim popisima, a sve su provodili provjereni partijski kadrovi.

Partijski popisi narodnih neprijatelja

Međutim, čini se da je od redanja iskaza izravnih svjedoka puno bitnije sagledavanje metodologije izrade popisa »narodnih neprijatelja« na temelju kojih su likvidacije obavljane. Upravo se preko tih popisa može jasno i cjelovito spoznati opseg zločinačkog pothvata smišljena u samome vrhu Komunističke partije Jugoslavije.

Iz elaborata dr. Mihe Kreka⁴ o zločinima KPJ, koji je u svibnju 1945. dostavljen britanskom veleposlaniku u Vatikanu, vidljivo je na koji je način

Ključnu ulogu u pripremi popisa za likvidaciju »narodnih neprijatelja« imali su Pokrajinski odbor NOP-a i Okružni komitet KPJ za zapadnu Hercegovinu. Ubijalo se redom, po različitim kriterijima. Posljedice toga svježe su još i danas.

¹ A. MIJATOVIĆ, »Posljednji dani Križnoga puta fra Slobodana Lončara i fra Zdenka Zupca«, *Stopama pobijenih*, 1 (8), Široki Brijeg, 2012., str. 41. – 44.

² Ivo MATOVIĆ i sur., *Mostarska operacija*, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1986., str. 393.

³ Na području zapadne Hercegovine koncem siječnja i u veljači 1945. djelovala su dva bataljuna (bojne) iz sastava III. brigade Knoja te izvjestan broj manjih terenskih skupina. Kao zapovjednik jednog od tih bataljuna spominje se mostarski Srbin Savo Golubović, izravno podređen zapovjedniku III. brigade Knoja Jovanu Andriću. (I. MATOVIĆ, *Mostarska operacija*, str. 396.)

⁴ Elaborat dr. MIHE KREKA naslovljen *Masakr katoličkog svećenstva u Hrvatskoj, Dalmaciji, Bosni i Hercegovini* korišten je kao radni materijal za izvješće britanskog izaslanika pri Svetoj Stolici, prosljeđen u svibnju 1945. britanskoj vladi. (*Danas*, 18. lipnja 1991., str. 64. – 65.)

Partija pripremala i organizirala čistke »narodnih neprijatelja« tijekom veljače iste godine na području zapadne Hercegovine. U spomenutu elaboratu izravno se spominju Pokrajinski odbor NOP-a i Okružni komitet KPJ za zapadnu Hercegovinu⁵ kao tijela komunističko-partizanske vlasti koja su imala ključnu ulogu u pripremi popisa za likvidaciju »narodnih neprijatelja«. Uz zločine počinjene u Dubrovniku, Makarskoj, Splitu, Trebinju, Širokom Brijegu i Mostaru podrobno su opisani i komunistički zločini na području Ljubuškog. »Ovaj organ Komunističke partije sastavio je popis svih sumnjivih i opasnih elemenata s tog područja koji su trebali biti eliminirani i ubijeni. Među njima se nalazilo 160 katolika – laika iz Čapljine i Ljubuškog: trgovaca, seljaka i drugih civila. Na popisu su se našla i imena svećenika i 44 franjevca. Laici su ubrzo masakrirani: 60 u Čapljini, 58 u Ljubuškom. Pojedini su pobjegli ili su izbjegli uhićenje od strane komunističke policije. U pogledu svećenika narodnooslobodilački odbor odlučio je da odluka o njihovoj sudbini bude odgođena do zauzimanja Mostara. Takva odluka bila je posljedica činjenice da su partizani smatrani ubojicama svećenika: masakr svećenstva mogao je izazvati otpor protiv partizanske vlasti«, kaže se u elaboratu dr. Mihe Kreka.

Međutim, Pokrajinski komitet NOP-a i Okružni komitet KPJ za zapadnu Hercegovinu, kao i podređene im strukture novoformirane izvršne vlasti, svakako nisu bile institucije koje su mogle samostalno donijeti odluku o izradi popisa za likvidaciju niti su Ozna, Knoj⁶ i dijelovi komunističko-partizanskih postrojbi mogli samostalno provoditi masovne li-

kvidacije takvih razmjera. Na zapovijed za ovakva postupanja treba gledati isključivo kao na metodologiju organizirana zločina, planirana i odobrena isključivo u najvišem vrhu Komunističke partije, predvodnice komunističke revolucije, dok su samu dostavu imena za stvaranje popisa »narodnih neprijatelja« obavljala lokalna partijska tijela i pojedinci koji su do dolaska komunista djelovali u strogoj tajnosti.⁷

O vlastitim saznanjima vezanim za postojanje popisa za likvidacije svojedobno je svjedočio i Dragan Zovko iz Čalića, čijeg su oca na taj popis stavili pripadnici tajne partijske ćelije u Čerinu. »Mog oca je na popis stavila ovdašnja partijska organizacija za koju nitko do dolaska partizana nije znao ni da postoji. Proglasili su ga ustašom, što je potpisalo petnaest komunističara, odbornika i tih njihovih tajnih članova ili kako su se već zvali. To nije bila istina, jer on nije bio ni u jednoj vojsci. Lažno su ga optužili i poslali u smrt na pravdi Boga«, izjavio je tom prigodom Dragan Zovko⁸. Prema njegovu iskazu riječ je o partijskim činovnicima koje je komunističko-partizanska vlast kasnije nagradila različitim društvenim povlasticama. »Zna se tko je poslije rata bio šef Partije na Čerinu, tko u Čitluku, tko u Čalićima, tko u drugim selima... sve to ovaj narod zna. Oni su čekali dolazak partizana s popisima "narodnih neprijatelja" i čim su partizani došli počela su uhićenja i nestanci ovdašnjih ljudi. Tako je bilo. Partija je sudila!«, kazao je Dragan Zovko čijeg su oca komunisti odveli iz tamnice kotarske Ozne u Ljubuškom i koncem siječnja 1945. ubili na Novom groblju u Vrgorcu.

Potresna su svjedočenja obitelji ubijenih. Partija je vladala životima i imovinom ljudi.

⁵ Sekretar Okružnog komiteta KPJ za zapadnu Hercegovinu bio je Mato Markotić iz Graba, a članovi Mladen Knežević Traktor iz Trebinja, Franjo Budimir iz Vira, Marko Šoljić iz Širokog Brijega, Halid Mesihović iz Ljubuškog, Pero Jelčić iz Počitelja i Jure Galić s Bijače. (JURE GALIĆ, *Vrijeme i ljudi*, Svjetlostkomerc, Sarajevo, 2005., str. 334.)

⁶ Treća brigada Knoja djelovala je u sastavu Treće (Bosanskohercegovačke) divizije Knoja (zapovjednik pukovnik Danilo Komnenović, politički komesar Špiro Srzentić), izravno podređene Ozni BiH. Na čelu brigade, koja je brojila nešto više od 1.200 vojnika, bio je major Jovan Andrić, a dužnost političkog komesara obnašali su Drago Ivanović i Džemal Muminagić. U sastav ove brigade ušlo je i oko 150 pripadnika Ljubuškog partizanskog odreda. Brigada je imala zadaću boriti se protiv klasnih neprijatelja KPJ, a nalazila se pod nadzorom Slobodana Šakote, šefa Oblasnog odjela Ozne za Hercegovinu. Tijekom prvih 50 dana svoga postojanja brigada je, prema tvrdnjama nadređenog zapovjednika, ubila 63, uhitila 275, a ranila 16 prikrivenih protivničkih vojnika. (DANILO KOMNENović – MUHAREM KRESO, *Monografija 29. hercegovačke divizije*, Beograd, 1979., str. 409.; I. MATOVIĆ i sur., *Mostarska operacija*, str. 479.)

⁷ Vidi elaborat Uglješić Danilovića, tadašnjeg šefa Ozne za BiH (I. MATOVIĆ i sur., *Mostarska operacija*, str. 427.).

⁸ Dragan Zovko, *Moj otac je odveden iz zatvora u Ljubuškom i ubijen na Novom groblju u Vrgorcu*, http://www.hrsvijet.net/index.php?option=com_content&view=article&id=23047:dragan-zovko-moj-otac-odveden-je-iz-zatvora-u-ljubukom-i-ubijen-na-novom-groblju-u-vrgorcu&catid=28:povijesni-identitet&Itemid=112, 2. kolovoza 2012.

Dragocjena fra Jankova svjedočenja

Obilje dragocjenih podataka o funkcioniranju komunističkog pokreta u okolici Ljubuškog i priprema komunističko-partizanskih popisa za likvidaciju, kao i o samim uhićenjima i masovnim ubojstvima, uključujući i zločine nad franjevcima, zabilježio je i fra Janko Bubalo, ratni župni vikar u Vitini, i sam žrtva komunističkog progona. Svjedočeći o tim vremenima, on je za daljnja istraživanja pribilježio svoja saznanja o dokumentima pronađenima u torbi komunističko-partizanskoga kurira obavještajca Ismeta Mehmedbašića, nekadašnjeg vitinskog općinskog tajnika koji je u međuvremenu prebjegao partizanima u Biokovo⁹. Opisujući spomenut događaj, fra Janko navodi da mu je poznato da je među tim dokumentima zarobljenima koncem 1943. »nađeno i jedno dulje izvješće o vladanju fratara s napomenom kako ih, kad dođe zgodan čas, treba jednostavno likvidirati«. Dodajući da su »fratri znali autora tog izvještaja, ali nisu dali da mu se išta loše dogodi«, fra Janko nas navodi na čvrst zaklju-

Fra Janko Bubalo iznimno je dobro zabilježio što se događalo u komunističkoj zloglasnoj ljubuškoj tamnici. Iz njegovih zapisa crpimo dragocjena saznanja o posljednjim trenucima pojedinih hercegovačkih franjevaca.

čak da je riječ o osobi utjecajnoj u tadašnjim komunističkim strukturama, koja je kao ilegalac djelovala na širem području Ljubuškog.¹⁰

U fra Jankovim memoarskim zapisima spominju se također neka manje, a neka više poznata imena tadašnjega komunističkog pokreta, što lokalnog, što regionalnog značaja. Imena Franje Budimira, Milana Kneževića Traktora, Aziza i Sabita Kudre te oznaša Ante Barbira Kralja, Marijana Primorca, Čazima Dizdarevića, Donke Vrankića i Petra Jelčića, šefa Ozne u Ljubuškom, sam su vrh tadašnje komunističke vlasti i svatko od njih ostavio je određen pečat u uhićenjima i masovnim likvidacijama na prostoru općine Ljubuški. Na temelju raščlambe fra Jankovih zapisa može se zaključiti da je tadašnji partijski dužnosnik Franjo Budimir, zajedno s tada tek ustrojenom postrojbom Ozne, koncem listopada 1944. upao u crkvu i župnu kuću u Vitini dok je Donko Vrankić 6. veljače 1945. vodio akciju uhićenja. Po svemu sudeći, uhićeni fra Janko Bubalo i fra Stanko Vasilj oslobođeni su iz Oznine tamnice u Ljubuškom na zamolbu braće Aziza i Sabita Kudre koji su, opet, tako postupili po molbama njihove sestre i zeta Sabita Mesihovića, o čijoj je ne baš uvjerljivoj nevinosti, kako navodi u knjizi, fra Janko dva puta jamčio svojom glavom.

Ipak, ni o jednom od pripadnika komunističkoga represivnog aparata fra Janko ne govori riječima kvima govori o Anti Barbiru Kralju¹¹, partizanskom ilegalcu i kasnijem oznašu, te knojevcu Franji Gadži iz Grabovnika, čiji su postupci okarakterizirani kao oličenje otvorene okrutnosti i bezdušnosti. Tijekom jednog od razgovora s oznašem Petrom Jelčićem, čije po-jedinosti navodi u knjizi, fra Janko je iznudio i njegovo priznanje da

je ubojstvo čitlučkih fratara fra Ćirila Ivankovića, fra Filipa Gašpara i fra Jakova Križića, koje se dogodilo s 9. na 10. veljače 1945. u Čitluku, također Oznino djelo, dok je sama operativna izvedba, po uhodanu modelu, pripala podređenu im Knoju.¹²

⁹ Ismet Mehmedbašić je bio dio tajne komunističke obavještajne mreže, a djelovao je pod ilegalnim imenom Goluban. (MAHMUD KONJHODŽIĆ, *Kronika o Ljubuškom kraju*, 2, IRO Veselin Masleša, Sarajevo, 1981., str. 132.)

¹⁰ Vidi J. GALIĆ, *Vrijeme i ljudi*, str. 103. – 106.

¹¹ Prema pokazateljima koje je prikupio Anđelko Mijatović, Ante Barbir Kralj sudjelovao je i u uhićenju fra Zdenka Zupca, tadašnjeg župnika u Ružićima. (A. MIJATOVIĆ, »Posljednji dani Križnog puta fra Slobodana Lončara i fra Zdenka Zupca«, str. 41. – 44.)

¹² Fra JANKO BUBALO, *Apokaliptični dani*, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1992., str. 161. – 162.

Rekonstrukcija Oznina »rukopisa«

Rekonstrukcijom uhićenja i tamničkih dana fra Janka Bubala, objavljenima u knjizi *Apokaliptični dani*, ali i istraživanjima koje je proveo Anđelko Mijatović¹³, dolazi se i do čvrstih zaključaka o načinu uhićenja fra Slobodana Lončara, fra Julijana Kožula, fra Paške Martinca, fra Martina Sopte i fra Zdenka Zupca, koji su prošli kroz Ozninu pritvorsku jedinicu u Ljubuškom¹⁴. S fra Jankovim tvrdnjama u potpunosti se poklapaju i materijali koje je desetljećima prikupljao Anđelko Mijatović zahvaljujući kojima se vidi da je neke operacije uhićenja vodio Ante Barbir Kralj, jedan od najistaknutijih Ozninih oficira na području zapadne Hercegovine i blizak ratni suradnik Jure Galića.¹⁵ Prema tim spoznajama nedvojbeno se nameće zaključak da je kod uhićenja fra Julijana Kožula i fra Paške Martinca, koji su tih dana odvedeni iz Veljaka, ili nedugo nakon toga iz Čerina odvedena dr. fra Martina Sopte, primijenjena potpuno ista metodologija. Činjenica da su svi spomenuti viđeni u Ozninoj tamnici u Ljubuškom nedvojbeno ukazuje na zaključak da su njihova uhićenja izvele iste organizacijske jedinice Ozne, a vrlo izvjesno i iste osobe. Međutim, kao što je danas poznato, fra Julijan Kožul i fra Zdenko Zubac iz određenih su razloga odvedeni prema Zagvozdu i tamo ubijeni dok su fra Slobodan Lončar i fra Martin Sopta ubijeni na lokalitetu Tomića njiva u Ljubuškom. Gdje je točno ubijen fra Paško Martinac, koji je 6. veljače 1945. u stopu pratio svog župnika fra Julijana Kožula, koga su pripadnici Ozne i Knoja vezana sprovodili prema tamnici u Ljubuškom, ni danas se ne može sa sigurnošću kazati. Nekoliko iskaza, međutim, govori da je ostarjeli Martinac zadnji put viđen 10. veljače 1945. u Ozninoj tamnici u Ljubuškom. Pretpostavlja se da je ubijen na jednom od stratišta u blizini Ljubuškog.

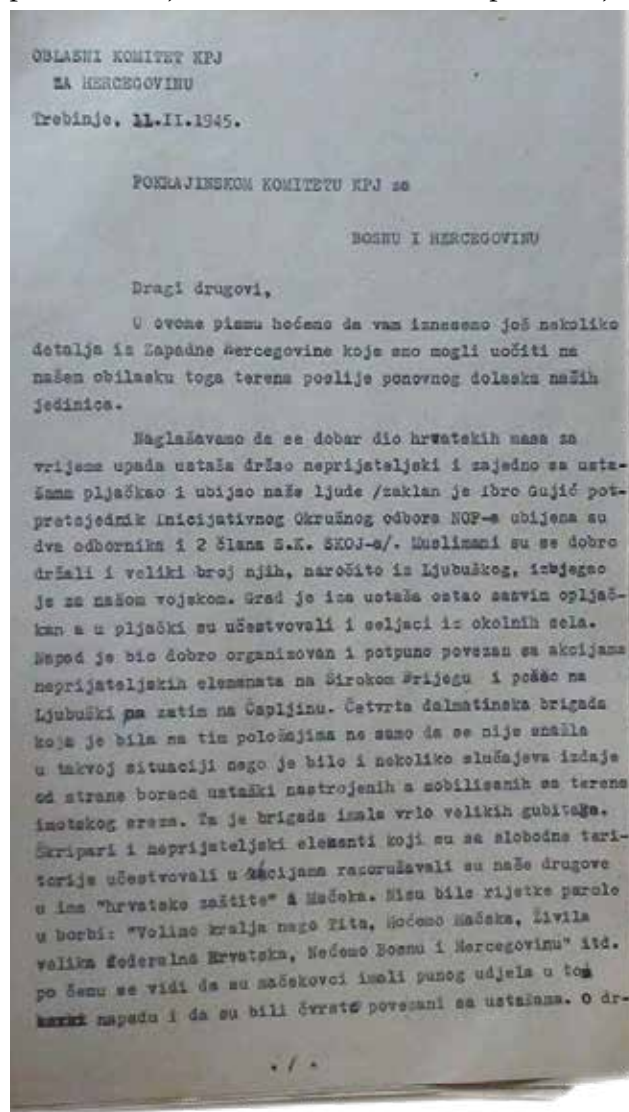
U narodu je također ostalo upamćeno da je Ozna fra Pašku Martinca objesila u jednoj kući u neposrednoj blizini današnjeg kružnog toka u Ljubuškom. Prema tim tvrdnjama fra Paško je pokušao

Zahvaljujući Božjoj pomoći, sve se više pronalazi izvorna dokumentacija o komunističkim zločinima. Ta je građa, naime, često namjerno nesređena ili bačena negdje u kut.

svoje mučitelje preobratiti na katoličku vjeru. U trenutku vješanja uskliknuo je: »Živio Isus Krist Kralj čije kraljevstvo nije od ovog svijeta!«¹⁶

Galićeva protuslovlja glede fra Martina Sopte

U nizu svojih javnih istupa poznati komunist iz Ljubuškog i ratni sekretar Okružnog partijskog komiteta Jure Galić hercegovačke je franjevce ciljano pokušavao dijeliti na fašiste i antifašiste pokušavaju-

Različita dokumentacija i očuvani dopisi svjedoče o događajima u Ljubuškom kraju

¹³ A. MIJATOVIĆ, »Posljednji dani Križnoga puta fra Slobodana Lončara i fra Zdenka Zupca«, str. 41. – 44.

¹⁴ Fra J. BUBALO, *Apokaliptični dani*, str. 148. – 149.

¹⁵ A. MIJATOVIĆ, »Posljednji dani Križnoga puta fra Slobodana Lončara i fra Zdenka Zupca«, str. 41. – 44.

¹⁶ Iskaz poznat autoru.

¹⁷ J. GALIĆ, *Vrijeme i ljudi*, 375. – 376.

ći tako opravdati odgovornost komunističkih vlasti za zvjerska ubojstva 66 hercegovačkih franjevaca. U tim izjavama i istupima Galić je redovito na stranu antifašista i navodnih simpatizera komunističkog pokreta svrstavao i profesora fra Martina Soptu koji je utočište od ratnog vihora, zajedno s jednom skupinom svojih studenata, početkom 1945. potražio u župnoj kući na Čerinu. Tijekom svojih javnih istupa Galić je u više navrata tvrdio da su fra Martina Soptu ubile ustaše. U svojoj knjizi *Vrijeme i ljudi*, Jure Galić tvrdi da je zajedno s Markom Šoljićem na putu s partizanima prema Širokom Brijegu noć sa 6. na 7. veljače prenoćio u župnoj kući u Čerinu gdje mu je domaćin bio upravo fra Martin Sopta¹⁷. »Pri dolasku naših boraca fra Martin se nije nigdje micao, već ih je sačekivao u svome stanu. U ovoj župi, kako nam je rekao, službovao je privremeno. Dobro je i nas primio i ugostio, bilo je svega i za jelo i za piće. Sjedili smo do kasno u noć i o mnogo čemu razgovarali«¹⁸, navodi Galić u svojoj autobiografskoj knjizi.

Međutim, usporedo s tim Galićevim javnim istupima postojali su i suprotstavljeni iskazi prema kojima su fra Martina Soptu negdje oko 10. veljače presrele komunističko-partizanske ophodnje dok je išao u kućni pohod bolesniku i odvele ga prema Ljubuškom. O boravku fra Martina Sopte u Ozninoj tamnici u Ljubuškom svjedočio je i fra Janko Bubalo, koji kao nadnevak njegove smrti uzima 12. ili 13. veljače 1945.¹⁹

Potpune nedoumice oko načina ubojstva i mjesta posljednjega počinka fra Martina Sopte riješene su tek u siječnju 2013. zahvaljujući rezultatima DNK analize. Među posmrtnim ostacima 28 tijela pronađenih u masovnoj grobnici na lokalitetu Tomića njihva identificirani su ostatci tijela fra Martina Sopte i fra Slobodana Lončara. Do saznanja o mjestu njihova posljednjega počivališta došlo se na temelju niza iskaza. Naime, nekoliko je svjedoka u svojim iskazima navelo da su »na Tomića njivi vidjeli da iz zemlje strši ruka nekog fratra«²⁰, dok je nekolicina

Jure Galić iznimno je dobro znao što se događalo ne samo u ljubuškom kraju nego i u čitavoj Hercegovini. Unatoč tomu »priča svoju priču«.

njih otvoreno govorila i o imenima egzekutora.

Galićev iskaz o ubojcima

Tko su nalogodavci, a tko izvršitelji ovih zločina tema je o kojoj se posljednjih godina sve otvoreniše govori. U razdoblju postojanja komunističke Jugoslavije spominjani su zločini dalmatinskih partizana. Zahvaljujući istraživanjima provedenima u posljednja dva desetljeća, ta je teza znatno potisnuta, a u prvi se plan sve više nameće zaključak o odgovornosti Komunističke partije Jugoslavije i njezinih tijela, poglavito onih lokalnih.

Odgovarajući na pitanje o imenima egzekutora na Tomića njivi i okolnim stratištima u okolici Ljubuškog, poznati komunist Jure Galić u jednom je razgovoru vođenu u Zaostrogu 2006. kazao da »prvi put čuje da su fratri poubijani u Ljubuškom«. Međutim, odmah je zatim počeo nabrajati imena odgovornih ne propustivši tom prigodom naglasiti da »Komitet nije sudjelovao u tome«. »Oni koji su to radili, šutjeli su o tome. Nisu dopuštali da se itko miješa u njihov posao. Jedino u pijanom stanju bi pričali o tim stvarima. U tom poslu su bili odgovorni: Pero Jelčić – Počitelj, Marijan Primorac – Bijača, Ćazim Dizdarević – Ljubuški, Alil Pošković – Gacko i Risto Ružić – Stolac. Komitet nije sudjelovao u ubijanju građana«²¹, kazao je tom prigodom Galić ne prokomentiravši uopće tko je Ozni i Knoju pripremao popise! Tadašnji sekretar Okružnog komiteta KPJ za zapadnu Hercegovinu u svome je iskazu također kazao da ne zna gdje se nalaze mjesta masovnih stratišta na području Ljubuškog, a ni koliko ih ima. Sve naredbe, kako je kazao, dolazile su iz Mostara. »Vlast je bila u rukama nekoliko ljudi koji su izdavali naredbe, a mi smo bili izvršitelji. Moja dužnost je bila pripravljati narod da partizane primi bez otpora i upotrebljavanja vlasti nakon oslobađanja pojedinog mjesta. Drugi su bili zaduženi za ratovanje«, zaključio je Jure Galić u svome iskazu. ✍

(Nastavlja se)

¹⁸ Isto.

¹⁹ J. BUBALO, *Apokaliptični dani*, str. 149.

²⁰ Iskaz poznat autoru.

²¹ Iskaz poznat autoru.

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesa« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva
»fra Leo Petrović i 65 subrača«, VII., 2 (13),
Široki Brijeg, 2014., srpanj – prosinac, 2014.

Glavni i odgovorni urednik:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

Lektura i korektura:
Zdenka Leženić

Adresa:
BiH: Kard. Stepinca 14,
88220 Široki Brijeg
HR: Humac 1, p. p. 1, 20352 Vid

Veza:
tel.: (039) 700-325
faks: (039) 700-326
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

Grafički prijelom i tisak:
FRAM-ZIRAL, Mostar

Glasilu izlazi polugodišnje:
siječanj i srpanj

Stare brojeve, osim ovoga posljednjeg, možete u pdf obliku preuzeti sa stranica portala pobijeni.info u poglavlju Izdavaštvo.

Cijena pojedinog primjerka:
3 KM; 12 KN; 3,75 EUR; 4,25 CHF;
6,50 USD; 6,50 CAD

Godišnja pretplata (s poštarinom):
BiH 7,5 KM; RH 33 KN; EU 7,5 EUR;
CH 8,50 CHF; SAD 13 USD; Canada
13 CAD

Slanje pretplate, dobrovoljnih priloga... (s naznakom za Vicepostulaturu i nakanu):

a) poštanskom uputnicom
b) UniCredit Bank d.d. Mostar, poslovna Ljubuški:

žiro-račun (BiH): 3381602276649744
devizni račun (inozemstvo):
IBAN: BA393381604876650839
SWIFT: UNCRBA22

ISSN: 1840-3808

RIJEČ UREDNIKA

fra Miljenko Stojić

Dragi čitatelji!

Kriza u svijetu raste, u hrvatskom društvu je opći rasap, ali mi smo i dalje s vama. Ne slušamo prigovore da se trebamo konačno »okaniti kostiju«. Rado bismo to učinili, jer lakše je sjediti u hladovini nego li crnčiti, međutim, tko će nastaviti? Očito malobrojni. Zapravo, stvarna je namjera zaustaviti započeto. E, ne će ići. »Kosti« nam priopćavaju istinu, onu istinu koju su nastojali i nastoje što bolje skriti. Nije to ni po Božjim ni po demokratskim namislima, stoga zahvaljujemo svima koji su kroz proteklo vrijeme zajedno s nama tragali za našima pobijenima, otkrivali njihova posljednja počivališta, način ubijanja, njihovo ime i prezime. Oni više nisu brojke, »društvene štetočine«, sada su ljudi. Trenutna neokomunistička hrvatska vlast ne haje za to. Oni nikada nisu tragali za istinom, oni su nastojali »stvoriti« svoju istinu. Svjestan čovjek nikada im se nije i nikada im se ne će prikloniti. Tražit će ona područja gdje istina stoji na prvom mjestu.

Ovo su misli koje su mi padale na pamet dok smo početkom godine pokapali dvojicu identificiranih ubijenih hercegovačka franjevca. S njima je ubijeno još 26 osoba, najvjerojatnije civila jer DNK analiza svih tijela nije dala potvrđan ishod. Ubili su ih u Ljubuškom, gdje su komunisti imali veliku tamnicu. Na žalost, nisu jedini. Komunisti su revno smicali sve one za koje su posumnjali da bi im mogli biti kakva smetnja u učvršćivanju vlasti. Sudjelovali su u svemu, kako domaći, tako i oni došli sa strane. Kasnije su za sve nagrađeni društvenim povlasti-

cama. Obitelji ubijenih dobiše, pak, progon. Partija nije opraštala. Mogao si se spasiti samo ako si im prišao i postao jednak njima. Na taj se način stvaralo duboko pokvareno društvo, društvo koje nije odisalo ni Božjim ni ljudskim zasadama. »Bilo i ne ponovilo se«, rekao bi puk.

Očito je da nam je stvarati takvo društvo u kojem će komunističke namisli biti odstranjene, društvo u kojem ne će biti totalitarizma bilo koje vrste. Ni divlji i raspojasani kapitalizam nije, naime, ništa bolji od komunizma. Oni su potpuno ista priča. Nama treba društvo u kojemu će se cijeniti mučeništvo, oni koji su pali nevini ili su nevini progonjeni za svoje i naše velike ideale. Primjera oko nas, na žalost, ima bezbroj pa čak i u ove današnje, »suvremene« dane, kako im vole tepati. Zlo nastoji uznemiravati dobrog čovjeka. Jer, ako mučeništvo i mučenici zabljesnu u našoj sredini, što će biti sa zlom? Ukazat će se njegovo pravo lice i nitko više ne će ići za njim. Zbog toga određeni mediji pomno paze da se to ne bi dogodilo. Neprestano proizvode prividnu stvarnost, neprestano nam lažu. Sami smo krivi kad im to dopuštamo.

Hoće li zaista mučeništvo postati ona mudrost koja će nas voditi ili ćemo si dopustiti hod starim, prašnjavim stazama? Naši pobijeni, naš blaženi kardinal Alojzije Stepinac, svi naši mučenici kroz povijest pozivaju nas da se uozbiljimo. Pobjeda je s njima, a ne s umišljenim veličinama.

Mir i dobro!

IZ SADRŽAJA

Iz ljetopisa	4	Glas o znakovima	40
Podsjetnik	20	Pobijeni	42
Povijesne okolnosti	29	Odjek u umjetnosti	47
Povjerenstva	33	Nagradni natječaj	51
Istraživanja	34	Razgovor	54
Glas o mučeništvu	39		